

GLOS BIBLIOGRAFIA

VŠEOBECNÉ DEJINY

KRUČININ, Alexandr Michajlovič.
*ZAČAROVANNYJ FRONT: Boi v
lesnom Zauralie v ijule-okťabre 1918 g.*
Jekaterinburg: Bank kul'turnoj informacii,
2016. ISBN 9785990769021.

Monografia ruského historika Alexandra Michajloviča Kručinina je venovaná udalostiam Ruskej občianskej vojny na strednom Urale počas leta a jesene roku 1918. Kniha pozostáva z troch kapitol, ktoré chronologicky tematizujú boje medzi červenými a bielymi silami (boľševikmi a kontrarevolučným hnutím zahŕňajúcim zvyšky cárskej armády, umiernených socialistov atď.). Autor sa pri koncipovaní svojej práce opieral o ruské a české dokumenty uložené v Ruskom štátnom vojenskom archíve, štátnych archívoch vo Sverdlovskej a Chabarovskej oblasti, Národnej knižnici Českej republiky a i. Kručinin sa v prvej kapitole venuje zrážkam pri meste Ťumeň, kde proti sebe bojovali boľševici a československo-ruská skupina pod velením plukovníkov Jána Syrového a Grigorija Veržického. Po ústupe boľševikov sa boje presunuli k mestám Kamyšov, Turinsk a Irbit. V druhej kapitole autor analyzuje priebeh bojových akcií v zrážkach pri Jegoršine, Reže a Alapajevske. Po rozpustení Severozápadnej skupiny, v ktorej boli aj Čechoslováci, iniciatívu na Zaurali prevzali vojaci Západosibírskej skupiny pod vedením Verbžického. Kručinin si všima aj osud sedliakov z Pokrovskej volosti, ktorí prešli na stranu bielych vo Volynskom pluku. V poslednej kapitole si autor všima región Nižného Tagilu a Verchoturija, ktoré sa Verbžického Západosibírskej

skupine podarilo obsadiť. Pre obe bojujúce strany, červených i bielych, mala táto oblasť veľký význam, pretože bola nástupným priestorom k Uralu a zároveň to bol dôležitý priemyselný uzol.

Súčasťou bojov medzi boľševikmi a bielou armádou bol pokus o zajatie legionárov Československého armádneho zboru, ktorí obsadzovali Samarsko-Zlatoustovskú a Sibírsku železnicu. K bielemu hnutiu sa pridávali aj ilegálne protiboľševické organizácie, kozáci a protestujúci robotníci i sedliaci. Konflikt sa v Kručininom geograficky i časovo vymedzenom úseku skončil porážkou boľševikov. Medzi prílohami publikácie je aj biografia aktívneho účastníka bojov v Zaurali, veliteľa divízie na strane červených Makara Vasilieva (1889 – 1940). Autor sa pokúsil podľa svojich slov o konfrontáciu v ruskej historiografii idealizovaného obrazu Vasilieva s dokumentmi uralských archívov. Ďalšou z príloh je zoznam bielych vojakov a dôstojníkov, ktorí padli v bitke o Zauralie počas leta a jesene 1918. Kniha je určená najmä odborníkom, ktorí sa venujú dejinám Ruskej občianskej vojny na Urale.

Tamara Janecová

DO 1526

BARTOŇKOVÁ, Dagmar –
KALHOUS, David – KROUPA, Jirí
K. – MĚŘÍNSKÝ, Zdeněk – ŽÁKOVÁ,
Anna. *MAGNAE MORAVIAE
FONTES HISTORICI I. ANNALES
ET CHRONICAE*. Třetí, revidované
a rozšířené vydání. Praha: Koniasch
Latin Press, 2019. 506 s. ISBN
9788087773369.

Začiatkom tohto leta vyšlo opätovné, už tretie vydanie prvého zväzku edície stre-

dovekých textov k dejinám Veľkej Oravy. Nová a výrazne prepracovaná reedícia *Magnae Moraviae fontes historici I: Annales et chronicae* (letopisy a kroniky) je dielom autorského kolektívu moravských klasických filológov a historikov z prostredia Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne: Dagmar Bartoňkovej, Davida Kalhousa, Jiřího K. Kroupu, Zdeňka Měřínského (†) a Anny Žákovéj. Pôvodná pramenná edícia, ktorá vznikala od prvej polovice 60. do druhej polovice 70. rokov z iniciatívy historika Lubomíra Emila Havlíka (autora niekoľkých prekladov, historických komentárov a sprievodných textov) je po vyše polstoročí od publikovania výrazne poznačené zubom času. *Prameny k dějinám Velké Moravy* (MMFH) vzišli zo zámeru vytvoriť výberovú edíciu, ktorá by obsahla všetky dostupné zmienky a čiastkové narácie z inak rozsiahlejších historických textov a ktorá by predstavovala kompaktný a pre domácich bádateľov dostupný pramenný korpus k veľkomoravskej problematike. Výsledkom niekoľkoročného úsilia tak medzi rokmi 1966 – 1977 došlo k vydaniu a zrkadlovému prekladu drvivej väčšiny relevantných prameňov, ktorých rukopisné originály sú v súčasnosti uložené takmer výlučne v zahraničných archívoch.

Pôvodne päťdielny edičný súbor MMFH bol rozčlenený na základe formálnej a obsahovej odlišnosti edovaných prameňov (I. *Annales et chronicae*; II. *Textus biographici, hagiographici et liturgici*; III. *Diplomata, epistolae, textus historici varii*; IV. *Leges, textus iuridici*; V. *Indices*). Medzi rokmi 2008 – 2013 boli štyri diely MMFH znovu vydané v rézii Dagmar Bartoňkovej a Radoslava Večerku a prostredníctvom vydavateľstva Koniasch Latin Press. Avšak toto vydanie napriek proklamovanému zámeru neob-

sahovalo supplementum s komplexnou a aktualizovanou bibliografiou. Druhé revidované vydanie tiež automaticky zmenilo číslovanie strán a v niektorých prípadoch aj obsahové členenie prameňov, v dôsledku čoho bol piaty zväzok registrov a zoznamov (vydaný v r. 1977) prakticky nepoužiteľný. Pred niekoľkými rokmi znovuvydané MMFH tým pádom poskytli iba čiastočné aktualizovanie niektorých údajov a menšej časti bibliografie, prevažne novšej slavistickej literatúry. Súhrnné informácie o prameňoch, znenie komentárov a textovo-kritický aparát zostali takmer v rovnakej podobe ako v čase vzniku prvého vydania. Až najnovšie doplnené vydanie prvého zväzku MMFH z roku 2019 dôslednejšie zrevidovalo publikované pramene, dokonca aj rozšírilo pôvodnú pramennú bázu edície (výbery zo stredohornonemeckých textov). Všetky latinské texty boli opätovne prehliadnuté, pričom boli použité prepisy a riešenia z novších kritických edícií (Dagmar Bartoňková a Anna Žáková).

Tretie, výrazne revidované vydanie možno jednoznačne privítať; predovšetkým nové úvody, ktoré sa dôslednejšie zaoberajú otázkami rukopisného dochovania (Dávid Kalhous) a zostavenie aktuálnejšieho poznámkového aparátu s krížovými odkazmi na ďalšie pramene (Zdeňek Měřínský, David Kalhous, Jiří K. Kroupa, Anna Žáková) môžu pomôcť v bližšej orientácii vo včasnostredovekých a vrcholne stredovekých prameňoch. A to aj napriek faktu, že väčšina edovaných textových výsekov patrí k dlhodobo využívaným a pomerne rozsiahlo spracovaným prameňom.

Revízia prvého zväzku MMFH je prínosná aj vďaka prítomnosti určitej reflexie editorov voči starším názorom a úlohe Veľkej Moravy pri utváraní kultúrneho povedomia Moravanov, Čechov

a Slovákov. Na rozdiel od pôvodnej edície (a v istom protiklade k výskumnému zámeru Lubomíra E. Havlíka) možno pozorovať v najnovšom vydaní zjavný odstup od nacionalizujúcich interpretácií a výlučného chápania mojmírovskej Moravy v rovine predchodcu modernej štátnosti. Aj vzhľadom na výraznú modernizáciu stredoeurópskej medievistiky a teoreticko-metodologický rozvoj historiografie by sa dalo po už viac než polstoročí od prvého vydania konštatovať, že najmä staršie pramenno-kritické úvody k jednotlivým textom a pridružené poznámky s referenčnými odkazmi na literatúru potrebovali objektívnejšiu revíziu. Texty zaradené do štyroch pôvodných zväzkov vo väčšej či menšej miere poskytujú údaje k moravskému kniežatstvu z 9. storočia a v širšom zmysle k regiónom, ktoré mali Mojmírovci ovládať v rozmedzí rokov 800 – 920. Avšak, ako podotýkajú autori najnovšieho vydania, značnú časť v MMFH publikovaných prameňov, spísaných až od 10. storočia a neskôr, je potrebné chápať skôr z hľadiska formovania a „využívania“ veľkomoravskej tradície vo vrcholnom a neskorom stredoveku. Súbor naračných prameňov, ktorý je prostredníctvom edície sprístupnený bádateľom aj širšej verejnosti tak adekvátne oboznamuje čitateľa s nevyhnutne kritickým prístupom k jednotlivým textom. Zatiaľ však zostáva otáznosť, či na revidovanie prvého dielu v budúcnosti nadviažu ďalší bádatelia vydaním a prepracovaním ďalších zväzkov.

Matej Harvát

1848 – 1945

BERNÁT, Libor (zost.). *Z KOREŠPONDENCIE JÁNA KVAČALU S PRIATEĽMI* (Cyrilom Bodickým, Jurom Janoškom, Gustávom Klobušickým,

Otakarom Koutským). Trenčín: Trenčianske múzeum v Trenčíne, 2019, 174 s. ISBN 9788097324810.

Po dlhých rokoch obchádzania postavy profesora Jána Kvačalu sa vďaka úsiliu Libora Bernáta, editora Kvačalovej korešpondencie a bádateľa jeho diela, vydáva množstvo prameňov, ktoré vnášajú svetlo do jeho bohatého a významného diela. Libor Bernát vydal doteraz tri zbierky korešpondencie Jána Kvačalu – s Jozefom Škultétym, Jozefom Krumpholcom a príslušníkmi Gollovej školy. Kvačala je v poslednom čase častejšie reflektovaný aj v zahraničí (Joachim Bahlcke – Karl Schwarz: *Zwischen Dorpat, Pressburg und Wien. Jan Kvačala und die Anfänge der Jablonski-Forschung in Ostmitteleuropa um 1900*, 2018). Všetky tieto počiny prinášajú nový pohľad na formovanie slovenskej profesionálnej historiografie už na začiatku 20. storočia.

Anotovaná práca sa venuje časti dochovanej korešpondencie, ktorá tvorí súčasť pozostalosti, uchováanej (v stále ešte nespracovanom stave!) v knižnici Evanjelickej bohosloveckej fakulty v Bratislave. Editor precíznym vedeckým spôsobom sprístupňuje listy štyrom priateľom J. Kvačalu, ktoré sú radené podľa adresátov a následnej chronológie. Libor Bernát nadobudnuté poznatky z prípravy edície pretavil do úvodnej štúdie, v ktorej aj priblížil postavy pisateľov listov a okolnosti vzniku celého korpusu. Súčasťou edície je i precízny menný register, ktorý je možno vnímať aj ako súhrn stručných medailónov inak ťažko identifikovateľných osobností. Samozrejmosťou je i zemepisný register, prehľad prameňov a literatúry aj obrazová príloha.

Eva Kowalská